

Σύγκριση των πολιτικών δικαιωμάτων σε ευρωπαϊκές χώρες

Κατά πόσο οι Έλληνες πολίτες έχουν (συμ)μετοχή στη Δημοκρατία εν συγκρίσει με άλλες δυτικοευρωπαϊκές, βαλκανικές ή μεσογειακές ευρωπαϊκές χώρες, ομοσπονδιακές και μη; Τι προβλέπει το Σύνταγμα για τους πολίτες πέρα από τη συμμετοχή στις εκλογές και τη δημιουργία πολιτικών κομμάτων;

Η παρούσα έρευνα επικεντρώνεται στην καταγραφή των πολιτικών δικαιωμάτων των πολιτών (πρόσβαση στους θεσμούς, δυνατότητα επιρροής και επέμβασης στη διαμόρφωση της πολιτικής και την υπεράσπιση (advocacy) των αναγκών των πολιτών, ανάπτυξη συμμετοχικών διαδικασιών σε 6 χώρες με διαφορετική ιστορία.

Ποιες χώρες επιλέχθηκαν και για ποιο λόγο:

1. Βουλγαρία (Βαλκανική χώρα όπου οι πολίτες και η κοινωνία των πολιτών αρχίζει να αφυπνίζεται και να δραστηριοποιείται πριν από 22 χρόνια, κυρίως από αντιφρονούντες στο κομμουνιστικό καθεστώς, πολύ υψηλό ποσοστό των πολιτών απέχει από τις οργανωμένες συλλογικότητες)
2. Γερμανία (η μεγαλύτερη οικονομική δύναμη της Ευρώπης και μία από τις δυνατότερες του κόσμου, χώρα ηγέτης στην Ε.Ε., με αμεσοδημοκρατικούς θεσμούς και εργαλεία που έχουν τεθεί σε ισχύ)
3. Ελβετία (εκτός Ε.Ε., παγκόσμιο πρότυπο ως προς την αντίληψη και εφαρμογή της δημοκρατίας)
4. Ελλάδα (και μεσογειακή, και βαλκανική και εντός Ε.Ε.)
5. Ιταλία (μεσογειακή χώρα όπως και η Ελλάδα με περισσότερες δυνατότητες συμμετοχής για τους πολίτες)
6. Ουγγαρία (χώρα της κεντρικής Ευρώπης με σοβαρά προβλήματα στη λειτουργία της δημοκρατίας, άνοδος του εξτρεμισμού, πρωτοφανή σκάνδαλα για τις κυβερνήσεις, χώρα στην οποία η δημοκρατία διολισθαίνει)

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Καίτοι σε αρχικό στάδιο, η έρευνα, είναι κυρίως ποιοτικού τύπου, δηλαδή η απεικόνιση των δυνατοτήτων (επιλογών) που δίνει ένα πολιτικό σύστημα, με σκοπό την κατανόηση των μηχανισμών αλληλεπίδρασης μεταξύ πολιτών και οργάνων/θεσμών, αλλά και την κατανόηση του συστήματος που δίνει τις περισσότερες επιλογές και διευκολύνει την έκφραση της βούλησης του πολίτη.

Για τους σκοπούς της έρευνας, πολιτικό δικαίωμα, ορίζεται η δυνατότητα του πολίτη να παρεμβαίνει στην άσκηση της εξουσίας. Τα πολιτικά δικαιώματα, στρέφονται προς το Κράτος και παρέχουν στους πολίτες αξίωση συμμετοχής στην άσκηση της κρατικής εξουσίας.

Σε αυτό το σημείο, είναι σημαντικό να διαχωρίσουμε τα πολιτικά δικαιώματα από τις προσωπικές ελευθερίες, σύγχυση η οποία επικρατεί στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Για παράδειγμα, το δικαίωμα του πολίτη να διαδηλώνει είναι προσωπική ελευθερία και όχι πολιτικό δικαίωμα. Αντίστοιχα, το δικαίωμα στην εργασία, είναι κοινωνικό δικαίωμα.

Οι πηγές που χρησιμοποιούνται είναι τα Συντάγματα, άρα, αναφερόμαστε σε δικαιώματα που κατοχυρώνονται από τα εθνικά ή/και ομοσπονδιακά Συντάγματα και δεν μπορούν να αλλάξουν (ή αλλάζουν δυσκολότερα) με νόμους, υπουργούς και εν γένει «αλλαξοβασιλίκια».

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

Δεδομένου ότι κάποια από τα κράτη που συγκρίνουμε είναι ομοσπονδιακά, (Γερμανία και Ελβετία), δεν υπάρχει σε αυτό το στάδιο, καταγεγραμμένο, ολόκληρο το φάσμα των δυνατοτήτων των πολιτών σε αυτές τις χώρες. Για παράδειγμα, στην Γερμανία, έχουν διεξαχθεί δημοψηφίσματα σε τοπικό επίπεδο[1], αλλά ποτέ σε ομοσπονδιακό, καίτοι προβλέπεται από το άρθρο 20 του Συντάγματος (αναφορά σε «άλλες ψήφους» πέρα από τις εκλογές). Πρακτικά, μετά τον 2^ο Παγκόσμιο Πόλεμο, δεν έχει διενεργηθεί ποτέ δημοψήφισμα σε εθνικό επίπεδο. Υπάρχει ως αρχή μέσα στο Σύνταγμα, όμως, δεν πρόκειται για ένα δικαίωμα με πρακτική ισχύ.

Ακόμα, μελετώντας τα εθνικά Συντάγματα, αποδεικνύεται ότι δεν είναι αρκετή πηγή αναφοράς για τις δυνατότητες επέμβασης του πολίτη ή της Κοινωνίας των Πολιτών. Τα Συντάγματα συνήθως είναι πολύ γενικά ώστε να γίνονται εύληπτα αφενός, αλλά και να μην περιορίζουν το νομοθέτη. Περαιτέρω έρευνα περισσότερων νομοθετικών κειμένων κρίνεται απαραίτητη για το εύρος των δυνατοτήτων των πολιτών και τη συμμετοχή τους στην κρατική εξουσία.

Για ορισμένα πολιτικά δικαιώματα, ίσως να μη γίνεται αντιληπτή η δυναμική τους, μόνο εάν λάβει κανείς υπόψη το ιστορικό πλαίσιο, όπως για παράδειγμα, το δικαίωμα να εργαστεί κανείς για το δημόσιο, ως δημόσιος υπάλληλος. Κατά τις περασμένες δεκαετίες, η εργασία στο δημόσιο ήταν αποκλειστικό δικαίωμα των ευγενών δεδομένου ότι θεωρούταν ότι το συγκεκριμένο άτομο ασκούσε τρόπο τινά εξουσία.

Τα πολιτικά δικαιώματα της κοινωνίας των πολιτών

Σκοπός της έρευνας ήταν να καταγράψει **και** τα πολιτικά δικαιώματα της κοινωνίας των πολιτών, όμως, τα Συντάγματα σπάνια περιλαμβάνουν αναφορές στις δυνατότητες παρέμβασης των Ενώσεων των Πολιτών (πέρα από τη δυνατότητα σχηματισμού Ενώσεων κτλ.), πόσο μάλλον ξεχωριστά πολιτικά δικαιώματα γι' αυτές.

Ο λόγος: Σχεδόν σε όλες τις δυτικές δημοκρατίες, τα Συντάγματα αντανakλούν τη φιλοσοφία του πολιτικού φιλελευθερισμού. Σημασία έχει το άτομο, τα δικά του

δικαιώματα, λιγότερο έχουν σημασία τα συλλογικά δικαιώματα και η συμμετοχή των πολιτών. Σπάνια οι ίδιοι οι πολίτες συνδιαμορφώνουν τις αποφάσεις, όμως, οι φιλελεύθερες δημοκρατίες έχουν ανοίξει διαύλους συμμετοχής, μέσω τρόπων ελέγχων από τους πολίτες ή τα τοπικά δημοψηφίσματα σε τοπικά, δημοτικά θέματα. Ως γενική παρατήρηση, θα λέγαμε πως όλο το θεσμικό πλαίσιο είναι στραμμένο προς το άτομο που έχει δικαιώματα και υποχρεώσεις. Δεν υπάρχει άλλος τρόπος πραγμάτωσης της πρόσβασης προς την εξουσία και συνδέεται με αυτό που ονομάζουμε "κοινωνικό συμβόλαιο", όπου οι πολίτες παραχωρούν ένα μέρος της ελευθερίας τους στο κράτος. Στη διάρκεια του 20ου αιώνα, αρχίζουν να κατοχυρώνονται κάποια συλλογικά δικαιώματα όπως της απεργίας.

Ο κίνδυνος για την έρευνα: Ένα από τα πιο συχνά λάθη και κινδύνους της έρευνας είναι όταν ο ερευνητής αντί να μαζέψει τα στοιχεία του και να δει που τον οδηγούν, έχει στο νου του ένα αποτέλεσμα και προσπαθεί να το τεκμηριώσει. Σκοπός είναι τα στοιχεία να μη στηθούν έτσι ώστε να τεκμηριωθεί κάποιο συμπέρασμα (πχ. Πώς θα γίνουν οι υπόλοιπες χώρες Ελβετία) ενώ στην πραγματικότητα το συμπέρασμα μπορεί να είναι εντελώς διαφορετικό.

Συμπέρασμα:

Παρακάτω μπορεί ο αναγνώστης να διαβάσει το σύνολο των πολιτικών δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στις επιλεγθείσες χώρες και που αναφέρονται μέσα στα εθνικά Συντάγματα (μαζί με το νούμερο του άρθρου).

Η Ελβετία είναι αναμφισβήτητη η χώρα που δίνει τις περισσότερες δυνατότητες στους πολίτες να επέμβουν στους θεσμούς, να δημιουργήσουν και να ακυρώσουν ένα νόμο. Η δυνατότητα των πολιτών να δημιουργήσουν νόμο, είναι καθοριστικής σημασίας. Η ίδια δυνατότητα δίνεται και στους Ιταλούς ψηφοφόρους.

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ:

Η μελέτη των εθνικών Συνταγμάτων, εκτός από το ελληνικό Σύνταγμα, έγινε στην αγγλική γλώσσα με τη βοήθεια κυρίως του Constituteproject[1] δηλαδή μίας βάσης δεδομένων όπου το Πανεπιστήμιο του Texas που συγκέντρωσε τα κείμενα όλων των συνταγμάτων του κόσμου. Πιο αναλυτικά:

- ✓ Πραγματοποιήθηκε συλλογή στοιχείων με τη χρήση εργαλείων διαδικτυακής αναζήτησης δεδομένων και περιεχομένου, για εντοπισμό δεδομένων σχετικών με πολιτικά δικαιώματα. Ενδεικτικά, εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν ήταν τα εξής: Constitute, DBPedia και Google Scholar.
- ✓ Η DBPedia [2] παρέχει έναν "έξυπνο" τρόπο πραγματοποίησης ερωτημάτων στη Wikipedia. Τέλος στο Google Scholar [3], γνωστή μηχανή αναζήτησης ακαδημαϊκών και επιστημονικών εγγράφων, έγινε αναζήτηση για νομικά ζητήματα.

- ✓ Τα παραπάνω εργαλεία είτε παρέχουν προγραμματιστικές διεπαφές, είτε χρειάστηκε να υλοποιηθούν λύσεις προκειμένου να εξαχθεί η πληροφορία σε αξιοποιήσιμη μορφή.

[1] Για παράδειγμα: «Απέρριψαν με δημοψήφισμα οι πολίτες του Μονάχου και άλλων τριών κοντινών κοινοτήτων τη διεκδίκηση της διοργάνωσης των Χειμερινών Ολυμπιακών του 2022, «σκοτώνοντας» στο ξεκίνημά της την επιδίωξη της βαυαρικής πόλης να φιλοξενήσει για δεύτερη φορά Αγώνες.

Ο δήμαρχος και οι τοπικοί βουλευτές ερμηνεύουν την απόφαση των πολιτών ως αντίθεση στις πομπώδεις αθλητικές εκδηλώσεις ενώ η πλευρά του πρωθυπουργού του κρατιδίου και της ομοσπονδιακής κυβέρνησης εμφανίζονται δυσαρεστημένες.

Σε κάλπες που στήθηκαν την Κυριακή για το εάν πρέπει να υποβληθεί υποψηφιότητα για τη διοργάνωση των Ολυμπιακών, το 52,1% των ψηφοφόρων του Μονάχου είπε «όχι». Πηγή: [news.in.gr](https://www.news.in.gr), 11 Νοεμβρίου 2013.

Τα Πολιτικά Δικαιώματα ανά χώρα:

Γερμανία:

Άρθρο 9: Ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι

Όλοι οι Γερμανοί έχουν το δικαίωμα να δημιουργούν σωματεία (ή και εταιρείες μιας και ο αγγλικός όρος είναι corporations) και ενώσεις.

Παράγρ. 3: Το δικαίωμα να δημιουργούν ενώσεις για να διασφαλίσουν και να βελτιώσουν τις εργασιακές ή οικονομικές συνθήκες, είναι εγγυημένο για κάθε άτομο και κάθε επάγγελμα ή απασχόληση.

Άρθρο 17: Δικαίωμα Αναφορών

Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να απευθύνει μεμονωμένα ή συλλογικά, γραπτές ερωτήσεις ή παράπονα στις αρχές ή στο νομοθέτη

Άρθρο 20: Συνταγματικές αρχές - Δικαίωμα στην αντίσταση:

Όλες οι εξουσίες προέρχονται από το λαό. Ασκούνται από τον λαό μέσα από τις εκλογές και άλλες ψήφους αλλά και ειδικά νομοθετικά, εκτελεστικά και δικαστικά σώματα. Όλοι οι Γερμανοί έχουν το δικαίωμα της αντίστασης σε όποιο άτομο προσπαθεί να καταργήσει τη συνταγματική τάξη, σε περίπτωση που άλλο μέσο δεν είναι εφικτό.

Άρθρο 21: Πολιτικά κόμματα

Τα πολιτικά κόμματα συμμετέχουν στην διαμόρφωση της πολιτικής βούλησης του λαού. Μπορούν να δημιουργηθούν ελεύθερα.

Άρθρο 33: Ιθαγένεια - Δημόσιες υπηρεσίες

Όλοι οι Γερμανοί έχουν τα ίδια πολιτικά δικαιώματα και καθήκοντα. Έχουν δικαίωμα να είναι επιλέξιμοι σε δημόσια αξιώματα.

Άρθρο 38: Εκλογές

Δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι για όλους τους πολίτες που έχουν συμπληρώσει το 18ο έτος (να διαβαστεί σε συνδυασμό με το άρθρο 137 όπου το δικαίωμα του εκλέγεσθαι μπορεί να περιοριστεί για κάποιους δημόσιους υπάλληλους).

Άρθρο 54: Εκλογές - Θητεία

Κάθε Γερμανός που μπορεί να ψηφίσει στις Βουλευτικές εκλογές, και έχει συμπληρώσει τα 40 έτη, μπορεί να εκλεχθεί ως Πρόεδρος της Δημοκρατίας.

Ελβετία:

Άρθρο 23: Ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι

Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να δημιουργήσει, συμμετέχει ή να ανήκει σε μια ένωση και να συμμετέχει στις δραστηριότητες του Συλλόγου.
Κανένα πρόσωπο δεν μπορεί να είναι υποχρεωθεί να συμμετέχει ή να ανήκει σε κάποιο σωματείο.

Άρθρο 33: Δικαίωμα αναφοράς

Κάθε πολίτης (ανεξάρτητα από την ηλικία και την εθνικότητα) έχει το δικαίωμα να απευθύνει αναφορές στις αρχές. Οι αρχές οφείλουν να απαντούν ότι έχουν λάβει γνώση.

Άρθρο 39: Άσκηση των πολιτικών δικαιωμάτων

Το άρθρο προβλέπει γενικές προδιαγραφές πώς ασκούνται τα δικαιώματα όπως για παράδειγμα, κανένας πολίτης δεν μπορεί να εξασκεί ταυτόχρονα τα πολιτικά του δικαιώματα σε περισσότερα Καντόνια (εκτός εξαιρέσεων).

Άρθρο 136: Πολιτικά δικαιώματα

Όλοι οι Ελβετοί πολίτες που έχουν συμπληρώσει τα 18 τους χρόνια μπορούν να συμμετέχουν στις εκλογές για το Εθνικό Συμβούλιο, στις ομοσπονδιακές ψήφους, να ξεκινήσουν ή να υπογράψουν μία λαϊκή νομοθετική πρωτοβουλία και αιτήματα για δημοψηφίσματα σε ομοσπονδιακά θέματα.

-Αξίζει να σημειωθεί ότι τα Καντόνια μπορούν δώσουν το δικαίωμα ψήφου και σε ανήλικους 16 ή 17 ετών μόνο για τις εκλογές σε επίπεδο Καντονιού. Μέχρι σήμερα, μόνο το Καντόνι Glarus έχει επιτρέψει την ψήφο σε ανήλικους 16 και 17 ετών-.

Άρθρο 138: Λαϊκή Νομοθετική Πρωτοβουλία για την ολική αναθεώρηση του Συντάγματος.

100.000 πολίτες που έχουν δικαίωμα ψήφου, μέσα σε διάστημα 18 μηνών από τη δημοσίευση της πρωτοβουλίας τους, μπορούν να προτείνουν ολική αναθεώρηση του Ομοσπονδιακού Συντάγματος.

Η πρόταση αυτή, τίθεται προς ψήφιση στο λαό.

(Σημείωση: η λαϊκή νομοθετική πρωτοβουλία, δεν μπορεί να έχει ως αντικείμενο την τροποποίηση ή την πρόταση ενός νέου ομοσπονδιακού νόμου.)

Άρθρο 139: Λαϊκή νομοθετική Πρωτοβουλία για την μερική αναθεώρηση του Συντάγματος

100.000 πολίτες που έχουν το δικαίωμα ψήφου, μέσα σε διάστημα 18 μηνών από τη δημοσίευση της πρωτοβουλίας τους, μπορούν να προτείνουν μερική αναθεώρηση του Ομοσπονδιακού Συντάγματος. Η Ομοσπονδιακή Βουλή μπορεί να αποδεχτεί ή να απορρίψει την πρωτοβουλία. Και στις δύο περιπτώσεις, θα πρέπει να την θέσει προς ψηφοφορία στο λαό. Σε περίπτωση που ο λαός την ψηφίσει, η Ομοσπονδιακή Βουλή, οφείλει να ετοιμάσει τον αντίστοιχο νόμο. Η Ομοσπονδιακή Βουλή, μπορεί να ετοιμάσει και αντιπρόταση (counter proposal).

Άρθρο 139β: Ο λαός ψηφίζει ταυτόχρονα και για την πρωτοβουλία και για την αντιπρόταση.

Άρθρο 140: Υποχρεωτικό Δημοψήφισμα

1. Τα παρακάτω πρέπει να τεθούν προς ψήφιση από τον Λαό και τα Καντόνια:
 - α. τροπολογίες στο Ομοσπονδιακό Σύνταγμα
 - β. είσοδος σε οργανισμούς για συλλογική ασφάλεια ή σε υπερεθνικές κοινότητες
 - γ. ομοσπονδιακές πράξεις εκτάκτου ανάγκης οι οποίες δεν βασίζονται σε διάταξη του Συντάγματος και που η διάρκεια ισχύος τους ξεπερνά το ένα έτος. Τέτοιες πράξεις πρέπει να τεθούν προς ψήφιση μέσα σε ένα έτος από την στιγμή που θα εγκριθούν από το Ομοσπονδιακό Συμβούλιο.
2. Τα παρακάτω θα τεθούν προς ψήφιση από τον Λαό:
 - α. πρωτοβουλίες πολιτών για πλήρη αναθεώρηση του Ομοσπονδιακού Συντάγματος

β. πρωτοβουλίες πολιτών για μερική αναθεώρηση του Ομοσπονδιακού Συντάγματος στην μορφή μιας γενικής πρότασης που έχει απορριφθεί από το Ομοσπονδιακό Σύνταγμα

γ. το ερώτημα αν πρέπει να γίνει μια πλήρη αναθεώρηση του Ομοσπονδιακού Συντάγματος, στην περίπτωση που υπάρξει διαφωνία μεταξύ των δυο Συμβουλίων."

Άρθρο 141: Προαιρετικό Δημοψήφισμα

1. Αν μέσα σε 100 ημέρες από την επίσημη δημοσίευση της θέσπισης τους, οποιαδήποτε 50.000 άτομα με δικαίωμα ψήφου ή οχτώ Καντόνια το απαιτήσουν, τα παρακάτω θα τεθούν προς ψήφιση από τον Λαό:

α. ομοσπονδιακές πράξεις

β. ομοσπονδιακές πράξεις εκτάκτου ανάγκης των οποίων η ισχύς ξεπερνά τον ένα χρόνο

γ. ομοσπονδιακά διατάγματα, με την προϋπόθεση ότι προβλέπεται από το Σύνταγμα ή από νόμο

δ. διεθνείς συνθήκες οι οποίες:

1. είναι αορίστου διάρκειας και δεν μπορούν να τερματίσουν

2. προβλέπουν την είσοδο σε έναν διεθνή οργανισμό

3. περιέχουν σημαντικές νομοθετικές διατάξεις ή που η εφαρμογή τους απαιτεί την θέσπιση ομοσπονδιακής νομοθεσίας."

Άρθρο 143: Επιλεξιμότητα για εκλογή

Κάθε πολίτης που μπορεί να συμμετέχει στις εκλογές, μπορεί να εκλεγεί στο Εθνικό Συμβούλιο, στο Ομοσπονδιακό Συμβούλιο ή στο Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο.

Άρθρο 147: Διαδικασία διαβούλευσης

Τα Καντόνια, τα πολιτικά κόμματα και οι ενδιαφερόμενες ενώσεις, θα προσκαλούνται για να εκφράσουν τις θέσεις τους όταν ετοιμάζεται σημαντική νομοθεσία ή άλλα έργα με σημαντικό αντίκτυπο όπως και σε σχέση με σημαντικές διεθνείς συνθήκες.

Άρθρα 192-195 Προβλέπουν τις διαδικασίες για την ολική ή μερική αναθεώρηση του Συντάγματος.

Βουλγαρία:

Άρθρο 42: Δικαίωμα για τους πολίτες άνω των 18 ετών να εκλέγουν εκπροσώπους για τις κρατικές και τοπικές αρχές καθώς και να συμμετέχουν σε δημοψηφίσματα.

Άρθρο 44: όλοι οι πολίτες είναι ελεύθεροι για να συνεταιρίζονται (συνιστούν ενώσεις)

Άρθρο 45: Το δικαίωμα σε κάθε πολίτη να καταθέτει παράπονα, αναφορές και προτάσεις στις κρατικές αρχές.

Άρθρο 49: Οι εργάτες και οι εργαζόμενοι είναι ελεύθεροι να συνιστούν ενώσεις και συμμαχίες με σκοπό την υπεράσπιση των συμφερόντων τους σχετικά με την εργασία και την κοινωνική ασφάλιση.

Άρθρο 65: Δικαίωμα του εκλέγεσθαι για τους Βούλγαρους πολίτες (άνω των 21 ετών) στην εθνική Βουλή.

Άρθρο 93: Δικαίωμα του εκλέγεσθαι για Πρόεδρος της Δημοκρατίας για οποιονδήποτε γεννημένο Βούλγαρο πολίτη άνω των 40 ετών.

Άρθρο 110: Δικαίωμα του εκλέγεσθαι στο Συμβούλιο των Υπουργών, για κάθε Βούλγαρο πολίτη που μπορεί να ψηφίζει στις βουλευτικές εκλογές.

Ουγγαρία:

Άρθρο VIII παραγ. 2: Όλοι έχουν το δικαίωμα να δημιουργούν και να συμμετέχουν σε οργανώσεις.

Παράγ. 3: Μπορούν να δημιουργούν πολιτικά κόμματα σύμφωνα με το δικαίωμα του συνέρχεσθαι. Τα πολιτικά κόμματα δε θα ασκούν άμεσα δημόσια εξουσία. ("*political parties shall not exercise public power directly*").

Άρθρο XXIII: Κάθε ενήλικος Ούγγρος πολίτης έχει το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στη Βουλή, την τοπική αυτοδιοίκηση και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Παράγ. 7 Όποιος έχει το δικαίωμα να συμμετέχει στις βουλευτικές εκλογές έχει και το δικαίωμα να συμμετέχει στα εθνικά δημοψηφίσματα.

Παράγ. 8: Κάθε Ούγγρος πολίτης έχει το δικαίωμα να κατέχει δημόσιο αξίωμα.

Άρθρο XXV: Όλοι (πολίτες) έχουν το δικαίωμα να καταθέσουν μόνοι τους ή συλλογικά, γραπτές αιτήσεις, παράπονα ή προτάσεις προς κάθε όργανο που ασκεί δημόσια εξουσία.

Άρθρο 8: Η Βουλή θα προκηρύξει εθνικό δημοψήφισμα μετά από πρωτοβουλία τουλάχιστον 200.000 ψηφοφόρων. Η Βουλή μπορεί να προκηρύξει δημοψήφισμα μετά από πρωτοβουλία 100.000 ψηφοφόρων.

Παράγ. 4 Ένα εθνικό δημοψήφισμα είναι έγκυρο όταν περισσότερο από το ήμισυ του συνόλου των ψηφοφόρων έχουν δώσει έγκυρες ψήφους, ενώ είναι οριστικό, αν περισσότερο από το ήμισυ των έγκυρων ψήφων έχουν δώσει την ίδια απάντηση στην ερώτηση.

Άρθρο 10: Κάθε Ούγγρος πολίτης άνω των 35 μπορεί να εκλεχθεί ως Πρόεδρος της Δημοκρατίας.

Ιταλία:

Άρθρο 18: Οι πολίτες έχουν το δικαίωμα να δημιουργούν ελεύθερα ενώσεις και χωρίς προηγούμενη άδεια από τις αρχές εκτός για τους σκοπούς που απαγορεύεται από το νόμο.

Άρθρο 48: Δικαίωμα του εκλέγειν για τους ενήλικους πολίτες.

Άρθρο 49: Δυνατότητα δημιουργίας κόμματος από τους πολίτες.

Άρθρο 50: Το δικαίωμα για κάθε πολίτη να καταθέσει αναφορές στη Βουλή για να ζητήσει νομοθετικά μέτρα ή να εκφράσει συλλογικές ανάγκες.

Άρθρο 51: Κάθε πολίτης μπορεί να εκλεχθεί σε δημόσιο αξίωμα και θέσεις.

Άρθρο 56: Όλοι πολίτες που έχουν κλείσει το 25ο έτος την ημέρα των εκλογών, μπορούν να εκλεχθούν στη Βουλή.

Άρθρο 58: Οι ψηφοφόροι άνω των 40 ετών μπορούν να εκλεχθούν στη Γερουσία.

Άρθρο 71: Δικαίωμα νομοθετικής πρωτοβουλίας από το λαό όταν έχουν μαζέψει 50.000 υπογραφές από ψηφοφόρους.

Άρθρο 75: 500.000 ψηφοφόροι ή πέντε τοπικά συμβούλια, μπορούν να ζητήσουν τη διενέργεια δημοψηφίσματος.

Παραγρ. 3 Κάθε πολίτης που έχει το δικαίωμα να ψηφίσει στις βουλευτικές εκλογές, έχει δικαίωμα να συμμετέχει σε δημοψήφισμα.

Άρθρο 84: Κάθε πολίτης που έκλεισε τα 50 έτη μπορεί να εκλεχθεί Πρόεδρος της Δημοκρατίας.

Αλλαγή του Συντάγματος: άρθρο 138 (με υπογραφές από 50.0000 ψηφοφόρους).

Ελλάδα:

Άρθρο 5 παράγ. 1: Αναφορά στο γενικό δικαίωμα συμμετοχής στην πολιτική ζωή της χώρας.

Άρθρο 10: Δικαίωμα έγγραφης αναφοράς των πολιτών προς τις αρχές.

Άρθρο 12: Οι Έλληνες έχουν το δικαίωμα να συνιστούν ενώσεις και μη κερδοσκοπικά σωματεία, τηρώντας τους νόμους.

Άρθρο 29: Δικαίωμα ίδρυσης και συμμετοχής σε πολιτικά κόμματα.

Άρθρο 44: Δικαίωμα συμμετοχής στα δημοψηφίσματα για όσους πολίτες διαθέτουν εκλογικό δικαίωμα.

Άρθρο 51: Δικαίωμα του εκλέγειν για όποιον έχει συμπληρώσει το κατώτατο όριο ηλικίας.

Άρθρο 55: Δικαίωμα του εκλέγεσθαι ως βουλευτής για τους πολίτες που έχουν συμπληρώσει το 25ο έτος.

Άρθρο 97 :Δικαίωμα συμμετοχής στην απονομή της ποινικής δικαιοσύνης υπό την ιδιότητα του ένορκου και του πραγματογνώμονα.

Άρθρο 103:Δικαίωμα κατάληψης δημοσίων θέσεων και αξιωμάτων και διορισμού στις δημόσιες υπηρεσίες.

Πηγές – ευχαριστίες:

Βουλγαρία:

Συνεντεύξεις:

Dessi Hristova, ερευνήτρια, *“Civil Society in Bulgaria: NGOs versus spontaneous civic activism?”* Open Society Institute, Trust for civil society in Central and Eastern Europe, 2012.

Slaveya Hristova, Balkan Assist, Civic Participation forum on dialogue and partnership with the state.

Luben Panov, Διευθυντής Προγράμματος, [Bulgarian Center for Non-Profit Law](#)

Iva Taralezhkova, επικεφαλής του Civic Participation Forum.

Βιβλιογραφία - Πηγές:

“Civil Society in Bulgaria: NGOs versus spontaneous civic activism?”, Open Society Institute, Trust for civil society in Central and Eastern Europe, 2012.

Γερμανία:

Συνεντεύξεις:

Michael Efler, ερευνητής [Mehr-Demokratie](#)

Ελβετία:

Συνεντεύξεις:

Καθηγητής Adreas Ladner, Πανεπιστήμιο της Λοζάνης (Universite de Lausanne)

Judith Wyttenbach, Πανεπιστήμιο της Βέρνης [Universität Bern](#)

Marco Giugni, Πανεπιστήμιο της Γενεύης ([Université de Genève](#))

Βιβλιογραφία:

[“Legal forms of Civil Society Organizations as a Governance Problem: The Case of Switzerland”](#), The International Journal of Non-For-Profit Law, τόμος (volume) 12, τεύχος 3, Μάιος 2010

Ελλάδα:

Συνεντεύξεις:

Τάσος Βάππας, δικηγόρος,

[Δημήτρης Σωτηρόπουλος](#), Αναπληρωτής Καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης, Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης (Π.Ε.Δ.Δ.), Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Γιάννης Δημητροκάλλης, Πολιτικός Μηχανικός

Βιβλιογραφία:

[“Civil Society in Greece in the Wake of the Economic Crisis”](#), Dimitri A. Sotiropoulos, Konrad Adenauer Stiftung, ΕΛΙΑΜΕΠ, Δεκέμβριος 2013

“Πολιτικά Δικαιώματα κρατουμένων”, Αργυρούλα Κοτσοβού, Μάιος 2005

[“Η Ελληνική κοινωνία των Πολιτών σήμερα. Ποια η δυναμική της;”](#), Άννα Δαμάσκου, ερευνήτρια της Διεθνούς Διαφάνειας - Ελλάς

[“Σχέδιο νόμου για την εποπτεία των ΚΟΠ, των νέων ΜΚΟ”](#), εφημερίδα Καθημερινή, 3.10.2014

Ιταλία:

Συνεντεύξεις:

Mario Cerciello, δικηγόρος

Ugo Petronio, Πρ. Καθηγητής Αστικού Δικαίου, Πανεπιστήμιο Ρώμης ([Universita di Roma](#))

Ουγγαρία:

Δρ. [Arató Krisztina](#), Eötvös Loránd University, Βουδαπέστη

